

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (åttonde avdelningen)

den 10 februari 2022 *

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Tillämplig lag för avtalsförpliktelser – Förordning (EG) nr 593/2008 (Rom I) – Konsumentavtal – Val av tillämplig lag – Artikel 6.4 c – Undantag för avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom – Köpeavtal, som inbegriper ett hyresavtal och ett avtal om tillhandahållande av tjänster, avseende träd som uteslutande planterats för att de ska avverkas i vinstsyfte”

I mål C-595/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) genom beslut av den 28 september 2020, som inkom till domstolen den 13 november 2020, i målet

UE

mot

ShareWood Switzerland AG,

VF,

meddelar

DOMSTOLEN (åttonde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden N. Jääskinen samt domarna M. Safjan (referent) och M. Gavalec,

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- UE, genom R. Mirfakhrai, Rechtsanwalt,
- ShareWood Switzerland AG och VF, genom S. Albiez, Rechtsanwalt,

* Rättegångsspråk: tyska.

– Europeiska kommissionen, inledningsvis genom M. Wasmeier och M. Wilderspin, därefter av M. Wasmeier och W. Wils, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 6.4 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6) (nedan kallad Rom I-förordningen).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, UE och, å andra sidan, ShareWood Switzerland AG (nedan kallat ShareWood) och VF angående de två sistnämndas skyldighet att betala ett belopp till UE enligt ett ramavtal som ingåtts mellan dessa parter.

Unionens tillämpliga bestämmelser

- 3 I skäl 7 i Rom I-förordningen anges följande:

”Denna förordnings materiella tillämpningsområde och bestämmelser bör överensstämma med rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område [(EGT L 12, 2001, s. 1)] (’Bryssel I’) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (’Rom II’) [(EUT L 199, 2007, s. 40)].”

- 4 Artikel 6 i Rom I-förordningen, med rubriken ”Konsumentavtal”, har följande lydelse:

”1. Avtal som ingås av en fysisk person för ändamål som kan anses ligga utanför hans eller hennes näringsverksamhet (’konsumenten’), med en annan person som agerar inom ramen för sin näringsverksamhet (’näringsidkaren’), ska utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 5 och 7 vara underkastade lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, under förutsättning att näringsidkaren

a) bedriver sin affärsverksamhet eller yrkesverksamhet i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, eller

b) på något sätt riktar sådan verksamhet till det landet eller till flera länder, inbegripet det landet,

och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet.

2. Utan hinder av vad som anges i punkt 1 kan parterna välja tillämplig lag för ett avtal som uppfyller villkoren i punkt 1 i enlighet med artikel 3. Ett sådant val får dock inte medföra att konsumenten berövas det skydd som tillförsäkras konsumenten genom sådana bestämmelser som inte kan avtalas bort enligt den lag som, om inget lagval gjorts, skulle ha varit tillämplig enligt punkt 1.

...

4. Punkterna 1 och 2 ska inte tillämpas på följande avtal:

...

c) Avtal som avser sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom, bortsett från avtal om nyttjanderätt till fast egendom på tidsdelningsbasis i den mening som avses i [Europaparlamentets och rådets direktiv 94/47/EG av den 26 oktober 1994 om skydd för köparna vad avser vissa aspekter i avtal om nyttjanderätten till fast egendom på tidsdelningsbasis (EGT L 280, 1994, s. 83; svensk specialutgåva, område 13, volym 27, s. 40)];

...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

5 Mellan januari 2012 och juni 2014 ingick UE, en konsument med hemvist i Österrike, ett ramavtal med ShareWood, ett bolag med säte i Schweiz, samt fyra köpeavtal avseende köp av teak- och balsaträd i Brasilien.

6 Dessa fyra köpeavtal avsåg 705 teakträd till ett värde av 67 328,85 euro, 2 690 teakträd till ett värde av 101 716,53 euro, 2 600 teakträd till ett värde av 111 583,34 euro och 1 860 balsaträd till ett värde av 32 340 euro. Ramavtalet innehöll dessutom ett hyresavtal och ett avtal om tillhandahållande av tjänster. Hyreskontraktet avsåg en rätt att låta de aktuella träden växa och hyresbeloppet ingick i köpeskillingen för dessa träd. Vad beträffar avtalet om tillhandahållande av tjänster angavs i detta att ShareWood tog på sig att förvalta träden, avverka dem och sälja dem, och därefter överföra nettointäkterna från avyttringen av timret till UE. Skillnaden mellan nettointäkterna och bruttointäkterna utgjorde ShareWood Switzerlands ersättning för tillhandahållande av dessa tjänster, vilken definierades som en procentsats av intäkterna.

7 Följande klausuler ingick i ramavtalet:

”3.1. [ShareWood] säljer träd från plantager tillhörande [ShareWood] och [Sharewood do Brasil Reflorestadora LTDA] i eget namn och för egen räkning till [UE]. Vid betalning av köpeskillingen åtar sig [ShareWood] att överföra äganderätten till träden till [UE].

3.2. [UE] köper träd som redan planterats och individualiserats. Individualiseringen sker fram till tidpunkten för avverkning och försäljning genom en trädförteckning som innehåller trädnummer, ”plot”-nummer, parcellnummer och plantagenummer.

...

4.2. Efter inbetalning erhåller [UE] en bekräftelse av genomfört köp i form av ett trädcertifikat med individualiseringsuppgifter för de köpta träden.

...

7. Hyra av mark

7.1. I samband med köpet av träden hyr [UE] samtidigt motsvarande mark (se enskilt avtal) under den tid som de träd som köpts av [ShareWood] står på marken, dock som längst under den tidsperiod som definieras i det enskilda avtalet. Nyttjanderätten omfattar endast rätten att låta de köpta träden växa.

7.2. Hyresbeloppet ingår i köpeskillingen.

...

7.3. Hyresavtalet kan endast överföras genom vidareförsäljning av träden. Andrahandsuthyrning är inte tillåtet.

8. Återförsäljning av träd via [UE]

8.1. [UE] kan när som helst sälja sina träd, antingen i förening med serviceavtal eller utan, till tredje man och överföra äganderätten till denne. [UE] förbinder sig att överföra motsvarande avtal om hyra av mark till denna tredje man och även överföra denna skyldighet till tredje man.

...

9. Bevarande av de köpta trädens värde

9.1. [ShareWood] rekommenderar regelbunden skötsel av träden för att öka och bevara deras värde. [ShareWood] erbjuder denna tjänst genom serviceavtalet.

...

11. Med serviceavtal

11.1. Genom att ingå ett serviceavtal med [ShareWood] ger [UE] i uppdrag till [ShareWood] att bruka, förvalta, sköta, avverka och sälja de köpta träden med beaktande av förvaltningen av hela plantagen och med beaktande av internationella standarder för hållbar trädodling, och efter försäljning utbetala nettointäkterna från avyttringen av timret till [UE] på kontot som [UE] angett. [ShareWood] övertar dessutom alla skyldigheter som följer av nyttjanderätten till marken.

...

11.9. På uppdrag av [UE] avgör [ShareWood] med beaktande av förvaltningen av hela plantagen vilka träd som ska avverkas under vilket år. [ShareWood] ska underrätta [UE] om detta före fällningen. Den föreslagna gallringen anses ha blivit godkänd om [UE] inte inom 10 dagar efter att ha erhållit information via post eller e-post motsätter sig den föreslagna gallringen.

...

15–1. [ShareWood] tar ut en försäkring avseende mark och teakträd (dock inte andra träd) för [UE] och för sig själv som gäller mot brand, blixtnedslag, starka vindar och nederbörd samt frostsador under de första fyra åren efter plantering. [UE] är införstådd med att en skada som berör mindre än 10 procent av teakträden inte täcks av försäkringen.

...

24.1. På ramavtalet och varje enskilt avtal tillämpas schweizisk materiell rätt, men däremot inte (i) internationella konventioner, vilket även innefattar Förenta nationernas konvention angående avtal om internationella köp av varor av den 11 april 1980 (CISC) och (ii) lagvalsregler. ...”

- 8 Köpeavtalet om 2 600 teakträd, som avses i punkt 6 ovan, sades upp i samförstånd mellan parterna.
- 9 UE väckte talan vid Handelsgericht Wien (Handelsdomstolen i Wien, Österrike) och yrkade att domstolen skulle fastställa att ShareWood hade underlåtit att uppfylla sin skyldighet att låta UE förvärva äganderätten till de aktuella träden och att ShareWood och VF, chef och styrelseledamot i bolaget, var solidariskt betalningsansvariga för beloppet 201 385,38 euro, jämte ränta, avgifter och rättegångskostnader. Inom ramen för denna talan gjorde UE dessutom gällande att han, i egenskap av konsument, enligt österrikisk rätt hade rätt att säga upp de tre andra köpeavtal som avses i punkt 6 ovan och att erhålla skadestånd.
- 10 Handelsgericht Wien (Handelsdomstolen i Wien) ogillade talan genom dom av den 9 september 2019. I dom av den 25 februari 2020 fastställde Oberlandesgericht Wien (Regionala överdomstolen i Wien, Österrike) denna dom.
- 11 UE överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen, Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike), som fann att avtalsförhållandet mellan UE och ShareWood omfattas av artikel 6.1 b i Rom I-förordningen. Det framgår av det ramavtal som avses i punkt 5 ovan att parterna hade kommit överens om att schweizisk rätt skulle vara tillämplig. Enligt artikel 6.2 i Rom I-förordningen får ett lagval emellertid inte medföra att konsumenten berövas det skydd som tillförsäkras konsumenten genom sådana bestämmelser som inte kan avtalas bort enligt den lag som, om inget lagval gjorts, skulle ha varit tillämplig enligt nämnda artikel 6.1, i förevarande fall österrikisk rätt.
- 12 Den hänskjutande domstolen har emellertid påpekat att i det mål som den har att avgöra kan sådana tvingande nationella bestämmelser som syftar till att skydda konsumenten endast åberopas under förutsättning att det aktuella ramavtalet inte ingår i den kategori av avtal som avses i artikel 6.4 c i Rom I-förordningen, det vill säga avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom.
- 13 Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 6.4 c i [Rom I-förordningen] tolkas på så sätt att ett avtal om köp av teak- och balsaträd som ingåtts mellan ett företag och en konsument, vilket ändamål är att förvärva äganderätt till träden i syfte att efter förvaltning avverka träden och sälja dem med vinst, och avtalet för detta ändamål även omfattar ett hyresavtal och ett serviceavtal, ska anses vara ett ’avtal som avser sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom’ i den mening som avses i denna bestämmelse?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 14 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 6.4 c i Rom I-förordningen ska tolkas så, att ett köpeavtal, som inbegriper ett hyresavtal och ett avtal om tillhandahållande av tjänster, avseende planterade träd på mark som hyrts uteslutande för att dessa träd ska avverkas i vinstsyfte, utgör ett "avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom" i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 15 Domstolen erinrar inledningsvis om att enligt artikel 6.2 i Rom I-förordningen får parterna i ett konsumentavtal, det vill säga ett avtal som ingåtts av en näringsidkare och en konsument, välja tillämplig lag för avtalet. Detta val får emellertid inte leda till att konsumenten berövas det skydd som tillförsäkras honom genom sådana bestämmelser som inte kan avtalas bort enligt den lag som, om inget lagval gjorts, skulle ha varit tillämplig med stöd av artikel 6.1 i förordningen.
- 16 I artikel 6.1 b i nämnda förordning, som enligt den hänskjutande domstolen är tillämplig i det nationella målet, föreskrivs att ett avtal som ingåtts av en konsument med en näringsidkare ska vara underkastat lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, under förutsättning att näringsidkaren på något sätt riktar sin verksamhet till det landet eller till flera länder, däribland detta land, och att avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet.
- 17 I artikel 6.4 i Rom I-förordningen anges dessutom de fall där punkterna 1 och 2 i artikel 6 inte är tillämpliga. I led c i nämnda artikel 6.4 föreskrivs närmare bestämt att punkterna 1 och 2 inte är tillämpliga på avtal som avser sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom, bortsett från avtal om nyttjanderätt till fast egendom på tidsdelningsbasis i den mening som avses i direktiv 94/47.
- 18 Under dessa omständigheter beror tillämpningen av österrikisk rätt i det nationella målet på huruvida det avtal som är aktuellt i nämnda mål omfattas av begreppet "avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom" i den mening som avses i artikel 6.4 c i Rom I-förordningen.
- 19 Det är mot bakgrund av dessa inledande överväganden som det ska avgöras huruvida ett sådant avtal som det som är aktuellt i det nationella målet avser sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 20 Det ska i detta hänseende påpekas att Rom I-förordningen inte innehåller någon definition av begreppet "avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom", och för övrigt inte heller av begreppen "sakrätt i fast egendom" och "fast egendom".
- 21 Enligt fast rättspraxis följer det såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att ordalydelsen i en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen (dom av den 18 oktober 2016, Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, punkt 28 och där angiven rättspraxis).
- 22 Eftersom artikel 6.4 c i Rom I-förordningen inte hänvisar till medlemsstaternas rättsordningar, ska den bestämmelsen således ges en självständig och enhetlig tolkning.

- 23 Härvidlag ska tilläggas att omständigheten att träd som planterats under sådana omständigheter som de som är aktuella i det nationella målet eventuellt kan likställas med fast egendom i de olika nationella rättsordningarna inte kan ha någon som helst betydelse.
- 24 Vad för det första gäller frågan huruvida det avtal som är aktuellt i det nationella målet avser en "sakrätt i fast egendom", ska det erinras om att näringsidkaren enligt avtalet åtar sig att till konsumenten överföra äganderätten till träd som planterats på mark enbart i syfte att de ska avverkas och att det timmer som erhållits på detta sätt ska säljas.
- 25 För att den äganderätt som avtalet avser ska kunna omfattas av begreppet "sakrätt i fast egendom" krävs det dessutom att träden, innan de avverkas, kan likställas med fast egendom vid tillämpningen av artikel 6.4 c i Rom I-förordningen.
- 26 I förevarande fall är det utrett att övergången av den äganderätt som näringsidkaren har enligt det avtal som är i fråga i det nationella målet inte avser den mark på vilken träden i fråga planteras, utan endast själva träden. Även om träden visserligen planteras på denna mark i syfte att växa, framgår det emellertid av beslutet om hänskjutande att det huvudsakliga syftet med avtalet är att generera en inkomst från försäljning av det timmer som erhålls efter det att träden har avverkats, och äganderätten till dessa träd övergår inte förrän vid den tidpunkt då träden individualiseras, som näringsidkaren genomför fram till dess att de avverkas och försäljningen av det timmer som därmed erhålls.
- 27 I det nämnda avtalet avtalade parterna i synnerhet att träden i fråga planterades på den berörda marken med det enda syftet att de skulle avverkas i slutet av deras tillväxtperiod för att sälja det timmer som därmed erhållits.
- 28 Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att träden ska anses utgöra avkastning från nyttjandet av den mark på vilken de planteras. Även om sådan avkastning i allmänhet följer den rättsliga situationen för den mark där träden i fråga har planterats, kan den ändå genom avtal bli föremål för personliga rättigheter, vilka ägaren eller innehavaren av marken kan förfoga över separat från marken, utan att det påverkar äganderätten eller andra sakrätter till denna mark. Ett avtal vars syfte är att förfoga över avkastningen från nyttjandet av en fastighet kan emellertid inte jämföras med ett avtal som avser en "sakrätt i fast egendom" i den mening som avses i artikel 6.4 c i Rom I-förordningen.
- 29 Härav följer att ett avtal som avser träd som planterats på mark enbart i syfte att de ska avverkas och att det timmer som därmed erhålls ska säljas inte avser en "sakrätt i fast egendom" i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 30 Vad för det andra gäller frågan huruvida det avtal som är aktuellt i det nationella målet avser "nyttjanderätt till fast egendom", ska det erinras om att konsumenten enligt detta avtal hyr marken på vilken de aktuella träden planteras så länge som träden finns där.
- 31 Enbart den omständigheten att det finns ett hyresavtal avseende fast egendom, såsom en fastighet, räcker emellertid inte för att avtalet ska anses omfattas av artikel 6.4 c i Rom I-förordningen.
- 32 Vad gäller artikel 16.1 a i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttsens område (EGT L 299, 1972, s. 32), i vilken det i fråga om nyttjanderätt till fast egendom föreskrivs exklusiv behörighet för domstolarna i den konventionsstat där egendomen är belägen, har domstolen slagit fast att det för att ett avtal ska

anses vara ett nyttjanderättsavtal i den mening som avses i denna bestämmelse krävs att det finns ett tillräckligt nära samband mellan avtalet och den fasta egendomen i fråga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 oktober 2005, Klein, C-73/04, EU:C:2005:607, punkt 26).

- 33 Domstolen har närmare bestämt slagit fast att ett komplext avtal som avser en samling tjänster som tillhandahålls till ett totalpris som betalas av kunden – som ett avtal i vilket föreskrivs att tjänster ska tillhandahållas som går utöver en överlåtelse av rätten att bruka fast egendom, som utgör föremålet för ett nyttjanderättsavtal – ligger utanför det område inom vilket den exklusiva behörighet som anges i nämnda bestämmelse gäller, och inte kan utgöra ett egentligt nyttjanderättsavtal i denna bestämmelses mening (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 oktober 2005, Klein, C-73/04, EU:C:2005:607, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 34 Enligt skäl 7 i Rom I-förordningen bör förordningens materiella tillämpningsområde och bestämmelser överensstämma med förordning nr 44/2001. Eftersom den sistnämnda förordningen har upphävts och ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1), gäller detta mål om överensstämmande tillämpning även för denna (dom av den 8 maj 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, punkt 36).
- 35 I den mån förordning nr 44/2001 i förhållandena mellan medlemsstaterna har ersatt konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, gäller detta mål om överensstämmande tillämpning även för denna konvention, under förutsättning att dess bestämmelser kan anses motsvara bestämmelserna i förordningarna nr 44/2001 och nr 1215/2012.
- 36 Med hänsyn till det mål om överensstämmande tillämpning som det erinrats om i de två föregående punkterna, ska övervägandena i punkterna 32 och 33 ovan även beaktas vid tolkningen av artikel 6.4 c i Rom I-förordningen.
- 37 I förevarande fall består det huvudsakliga syftet med det avtal som är aktuellt i det nationella målet inte i att inom ramen för ett hyresavtal använda den mark på vilken träden i fråga planteras, utan syftar, såsom har påpekats i punkt 26 ovan, till att generera intäkter från försäljningen av timmer som erhållits till följd av att träden har avverkats. Såsom framgår av beslutet om hänskjutande syftar den nyttjanderätt som föreskrivs i detta avtal, vilken endast omfattar rätten att låta träden växa och inte har något syfte som kan särskiljas från förvärvet av träden, enbart till att möjliggöra genomförandet av de försäljningsmoment och de tillhandahållanden av tjänster som anges i avtalet.
- 38 Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att ett sådant avtal som det som är aktuellt i det nationella målet inte har ett tillräckligt nära samband med den berörda marken för att kunna kvalificeras som ”hyra av fast egendom” i den mening som avses i artikel 6.4 c i Rom I-förordningen.
- 39 Mot bakgrund av det ovanstående ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande: Artikel 6.4 c i Rom I-förordningen ska tolkas så, att ett köpeavtal, som inbegriper ett hyresavtal och ett avtal om tillhandahållande av tjänster, avseende planterade träd på mark som hyrts uteslutande för att dessa träd ska avverkas i vinstsyfte, inte utgör ett ”avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom” i den mening som avses i denna bestämmelse.

Rättegångskostnader

- 40 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (åttonde avdelningen) följande:

Artikel 6.4 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) ska tolkas så, att ett köpeavtal, som inbegriper ett hyresavtal och ett avtal om tillhandahållande av tjänster, avseende planterade träd på mark som hyrts uteslutande för att dessa träd ska avverkas i vinstsyfte, inte utgör ett ”avtal om sakrätt i fast egendom eller hyra av fast egendom” i den mening som avses i denna bestämmelse.

Underskrifter